

Učitel matematiky

Tomáš Lengyelfalussy

Ján Čižmár: Dejiny matematiky od najstarších čias po súčasnosť

Učitel matematiky, Vol. 26 (2018), No. 3, 184–188

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/148587>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2018

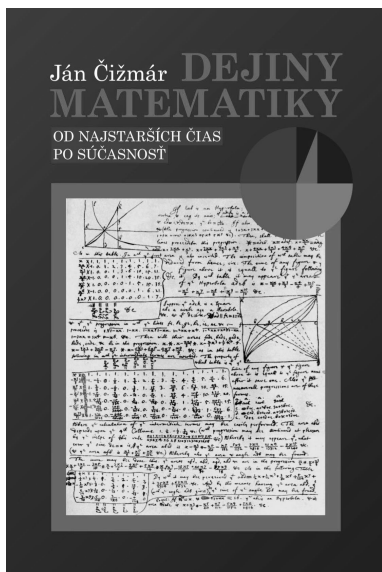
Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

DEJINY MATEMATIKY OD NAJSTARŠÍCH ČIAS PO SÚČASNOSŤ

AUTOR RECENZE: TOMÁŠ LENGYELFALUSY

Málokedy sa stáva, že jedným z mnohých hitov knižného veľtrhu, kde sa prezentujú najnovšie a najvýznamnejšie literárne diela uplynulého roku, sa stane publikácia z oblasti matematiky. Takáto výnimočná príležitosť sa udiala na knižnom veľtrhu Bibliotéka v novembri 2017, kde bola veľmi úspešne predstavená a taktiež prijatá knižná publikácia pána profesora Čižmára. Osobne som bol poctený tým, že na návrh autora tejto publikácie pani riaditeľka Vydavateľstva Perfekt ma požiadala, aby som ako jeden z troch recenzentov moderoval prezentáciu knihy na spomínanom knižnom veľtrhu.

S potešením môžem konštatovať, že prezentácie tejto nepochybne veľmi významnej publikácie sa zúčastnilo niekoľko desiatok matematikov, učiteľov matematiky a mnohí záujemcovia z rôznych sfér nášho života.

Som presvedčený o tom, že vydanie tohto (nepreháňam, keď tvrdím, že) veľdiela bolo a je veľmi významným krokom k šíreniu časom overených informácií nielen z matematiky, ale aj matematickej kultúry, resp. matematického myslenia od najstarších dôb po súčasnosť.

Túto publikáciu považujem za jedinečné dielo, ktoré nemá obdobu v našich krajinách a zodpovedne môžem predpovedať, že nebude mať ani v najbližších, aspoň 50 rokoch. Totiž v slovenskom (ale ani v českom) jazyku nikdy predtým nebola spracovaná problematika dejín matematiky tak precízne, podrobne, zodpovedne, starostlivo a prehľadne, ako to napísal, spracoval a nám predkladá autor, pán prof. RNDr. Ján Čižmár, PhD., ktorý patrí v oblasti dejín matematiky, dejín vyučovania matematiky a didaktiky matematiky k absolútnej špičke nie len v rámci Slovenska, ale aj v medzinárodnom meradle.

Osobnosť pána profesora Čižmára, jeho zodpovednosť, precíznosť a skutočne hlboké a dokonalé vedomosti z oblasti matematiky, dejín matematiky, ale aj z oblasti všeobecných dejín a ich spracovanie do „pomernie ľahko čitateľnej podoby“ sú zárukou dokonalej vedeckosti, odbornosti a didaktického spracovania daného diela. Autor v Predslove k dielu píše, že okrem vedeckého a odborného spracovania danej problematiky, teda dejín matematiky si kládol za cieľ aj *„... dať záujemcom o dejiny matematiky do rúk knihu, ktorá by na jednej strane aspoň v minimálnej miere spĺňala podmienky didaktickej prezentácie tejto disciplíny a na druhej strane by bola potenciálne zaujímavá pre široký okruh čitateľov...“*.

Na základe pozorného preštudovania tejto publikácie (ktoré mi robilo nesmiernu radosť), môžem jednoznačne prehlásiť, že tento vytýčený cieľ sa autorovi podarilo dokonale splniť. Čitateľ tejto knihy teda drží v ruke dielo, ktoré je na vysokej vedeckej úrovni, náročný obsah prezentuje zrozumiteľným spôsobom. Po didactic-

kej stránke je spracované excelentne a v neposlednom rade prináša aj také informácie a fakty, ktoré podnecujú potenciálnych záujemcov a bádateľov, aby si ich podrobnejšie preštudovali na základe uvedených, prevažne zahraničných zdrojov. Na tomto diele, ktoré môžeme považovať za jedinečný synkretický obraz dejín matematiky, môže nie len na Slovensku, ale aj v zahraničí vyrásť generácia mladých vzdelaných Európanov.

Zastavme sa ešte na chvíľu pri kategorizácii danej publikácie. Bolo by nezodpovedné a veľmi náročné ju začleniť len do jednej kategórie, totiž spĺňa kritériá pre viaceré z nich. Je to veľmi významná vedecká monografia, ktorá podáva jedinečne a komplexne spracovaný pohľad na dejiny matematiky od najstarších čias až po súčasnosť, ale zároveň je aj metodicky prepracovanou vysokoškolskou učebnicou, ktorá môže slúžiť študentom, budúcim učiteľom matematiky, ale aj kolegom matematikom a učiteľom na všetkých stupňoch a typoch škôl, ktorí majú záujem rozšíriť svoje vedomosti z oblasti dejín matematiky, matematickej kultúry a myslenia a študovať vývoj rôznych oblastí matematiky v širšom kontexte všeobecných dejín v jednotlivých historických obdobiach.

Keďže pán profesor Čižmár je jedným, ak nie jediným, odborníkom na matematickú terminológiu na Slovensku a je známy tým, že „stráží“ čistotu matematického odborného jazyka a jazyka ako takého, vyjadruje sa vždy tak, aby zachoval čistotu slovenského jazyka a často využíva aj špecifické vetné konštrukcie, s ktorými sa v súčasnej dobe málokedy stretneme. Aj preto za ďalšiu pridanú hodnotu danej publikácie považujem fakt, že je po jazykovej a štylistickej stránke spracovaná na veľmi vysokej úrovni.

Celá kniha, ktorá má 900 strán a váži 2 244 g (právom jej patrí pomenovanie monumentálne dielo), je rozdelená do 11 kapitol. Je aj po grafickej stránke spracovaná tak, aby čitateľovi poskytovala všetky relevantné informácie, mnohé aj v prehľadne spracovaných tabuľkách a mapách. Obsahuje 520 obrázkov a fotografií a 10 máp. Môže sa stať, že čitateľ pri pozornom študovaní jednotlivých kapitol konštatuje, že aj na iných miestach by mohli byť ilustrácie, obrázky, portréty a fotografie, aby celý text bol ešte viac prevzdušnený a ľahšie stráviteľný. Autor aj na tieto (zatiaľ

nevyslovené) pripomienky, poznámky a požiadavky myslel a vyjadril sa k nim v Doslove svojej publikácie slovami: „*Limitovaným rozsahom knihy možno vysvetliť a odôvodniť skromnosť ilustračných a grafických materiálov, ako aj zjavne nedostačujúci počet portrétov významných osobností matematickej histórie. Osobitne sa to týka 19. a ešte viac 20. storočia, kde množstvo autorov, ktorí významne prispeli k rozvoju matematiky, je mnohonásobne väčšie než uvedený výber. Pokiaľ ide o autorov antiky, treba sa prikloniť k názoru, že vo väčšine prípadov – okrem najznámejších osobností, akými boli Platón, Aristoteles a zopár ďalších – spodobnenie má pravdepodobne hypotetickú hodnotu. To platí rovnako aj o portrétoch matematikov staroveku a stredoveku v Oriente (Čína, India), kde navyše výber je sťažený nedostatkom obrazov, a rovnako o osobnostiach stredovekej islamskej matematiky, kde k obvyklým ťažkostiam vyplývajúcim z charakteru doby pristupovali obmedzenia náboženského charakteru (zákaz zobrazovania živých bytostí). Zriedkavé portréty autorov európskeho stredoveku, najmä raného, sú silne poznačené štylizáciou zameranou predovšetkým na vonkajšie atribúty prostredia „portrétovanej“ osobnosti. Informácie o reálnom výzore osobnosti z takého portrétu sú neisté.*“

Predložená publikácia je originálnym spôsobom spracované pôvodné dielo, ktoré vzniklo na základe skúmania a spracovania mnohých prvotných a druhotných historických prameňov a študovania zahraničných zdrojov (knižných i elektronických). Našťastie pán profesor ovláda niekoľko svetových jazykov, takže pri tvorbe tohto diela mal možnosť aj porovnávať určité zdroje a skúmať ich autenticitu a relevantnosť.

Záverom by som rád uviedol ešte niekoľko dôležitých faktov o autorovi. Pán profesor Čižmár je zakladateľom slovenskej školy algebrickej geometrie a do oblasti jeho vedeckovýskumnej, odbornej a publikačnej činnosti okrem algebrickej geometrie patria aj dejiny matematiky, filozofia matematiky a teória vyučovania matematiky. Vyše 30 rokov sa aktívne venuje oblasti histórie matematiky a je jedným z najaktívnejších pravidelných účastníkov medzinárodných konferencií z histórie matematiky. Predmet dejiny matematiky dlhé roky vyučoval na mnohých univerzitách na

Slovensku a bol pozvaným prednášajúcim na mnohých domácich i zahraničných konferenciách.

Veľdielo pána profesora Čižmára je dlho očakávaným príspevkom do všeobecných dejín, dejín vedy a techniky, dejín matematiky a do didaktiky matematiky. Je doteraz jediným a jedinečným dielom, ktorý podáva ucelený prehľad o vývoji všetkých matematických disciplín a približuje krásu tejto vednej disciplíny pre široký okruh čitateľov. Vďaka patrí aj vydavateľstvu Perfekt, ktoré zabezpečilo pre knihu kvalitný papier, krásnu a bezchybnú tlač, atraktívny dizajn a perfektné grafické spracovanie.

Táto kniha by mala byť súčasťou domácej knižnice každého intelektuála.

Literatura

- [1] Čižmár, J. (2017). *Dejiny matematiky od najstarších čias po súčasnosť*. Bratislava: Perfekt, 900 s., ISBN 978-80-8046-829-3.

Tomáš Lengyelfalusy

Katedra školskej didaktiky, Vysoká škola DTI

Sládkovičova 522/20

018 41 Dubnica nad Váhom

e-mail: lengyelfalusy@dti.sk

SOŠP Profit, Praha 3, Žerotínova 1100/36, hledá od 1. září 2018 na plný nebo částečný úvazek **učitele/ku Matematiky**.

Kontakt na ŘŠ: kasajova@skola-profit.cz, nebo 733 356 165.

SOŠP PROFIT, spol. s r. o.

Žerotínova 1100/36

130 00 Praha 3 – Žižkov

tel.: 222 516 437, 739 592 875

www.skola-profit.cz